

ISSN 2544-591X

MONITOR JAPOŃSKI

MARZEC 2018

„Monitor Japoński” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w Japonii, ze szczególnym naciskiem na aktywność tego kraju w regionie Europy Środkowej i w Unii Europejskiej.

Materiał opracował dr Marcin Socha – analityk Ośrodka Spraw Azjatyckich.

MONITOR JAPOŃSKI

MARZEC 2018

I. WYDARZENIA SZCZEBLA CENTRALNEGO

1 marca: LDP zaleca utrzymanie par. 2, artykułu 9. konstytucji. Panel zajmujący się projektem rewizji japońskiej konstytucji powołany przez Partię Liberalno Demokratyczną opowiada się za pozostawieniem paragrafu 2. japońskiej konstytucji, w którym zapisano, że w Japonii "nie będą nigdy utrzymywane siły zbrojne lądowe, morskie i powietrzne ani inne środki mogące służyć wojnie". Sam premier Abe Shinzō postulował pozostawienie paragrafu oraz dodanie nowych zapisów, regulujących funkcjonowanie Sił Samoobrony. Proponowany zapis przewiduje utrzymanie potencjału militarnego JSS na "minimalnym koniecznym poziomie".

8 marca: kolejna odsłona skandalu Moritomo. Japońska prasa dotarła do oryginalnych dokumentów dotyczących kontrowersyjnego zakupu ziemi przez instytucję Moritomo Gakuen. W opublikowanych dokumentach, które różnią się od tych przedstawionych przez Ministerstwo Finansów, użyto takich sformułowań jak "niezwykłe okoliczności" transakcji. Ministerstwo Finansów znalazło się pod ostrzałem mediów po informacji o tym, że nie jest w stanie przedstawić w parlamencie oryginalnej dokumentacji ponieważ ta znajduje się w posiadaniu prokuratury. Szczególną uwagę przykuwa zachowanie ministra Asō Tarō, który jest oskarżany o arogancję. Jego ustąpienia domaga się nie tylko opozycja ale również część przedstawicieli japońskiego biznesu. Sprawa trafiła do prokuratury, która planuje przesłuchanie Sagawy Nobuhisy, szefa Narodowej Agencji Podatkowej.

9 marca: podpisanie TPP bez udziału Stanów Zjednoczonych.

RELACJE JAPONIA - STANY ZJED- NOCZONE

Najważniejsze wydarzenia tego miesiąca koncentrują się wokół pogarszających się relacji Tokio z Waszyngtonem w związku z zapowiedzią nałożenia ceł oraz zmiany polityki w stosunku do Korei Północnej przez prezydenta Donalda Trumpa. Warto również zwrócić uwagę na coraz większe problemy wewnętrzne przed jakimi staje administracja premiera Abe Shinzō.

Podczas ceremonii w Chile ministrowie handlu reprezentujący 11 państw podpisali Partnerstwo Transpacyficzne, którego najważniejszym efektem ma być zniesienie ceł. Nowe porozumienie nie zawiera szeregu regulacji dotyczących ochrony własności intelektualnej, zaproponowanych przez administrację Barracka Obamy. Umowa zyskała również nową nazwę: Kompleksowe i Progresywne Partnerstwo Transpacyficzne (Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership).

9 marca: Prezydent Donald Trump zapowiada nałożenie ceł na stal i aluminium.

Zapowiedź nałożenia zaporowych ceł na produkty wykonane ze stali i aluminium spotkała się z silną krytyką ze strony gospodarek azjatyckich. Przedstawiciele japońskiego rządu ostrzegają przed kryzysem w relacjach dwustronnych, lecz jednocześnie mają nadzieję na wyłączenie Japonii z ceł z uwagi na bliski sojusz ze Stanami Zjednoczonymi. Korea Południowa, Unia Europejska i Australia również będą zabiegać o wyłączenie. Przedstawiciele japońskiego biznesu domagają się działań odwetowych. Japoński rząd obawia się również skutków wojny handlowej pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Chinami.

9 marca: rezygnacja szefa Narodowej Agencji Podatkowej.

Sagawa Nobuhisa stojący na czele japońskiej agencji podatkowej podał się do dymisji w związku z oskarżeniami o uwikłanie w skandal Moritomo. Sagawa był odpowiedzialny za zarządzanie własnością państwową w momencie kontrowersyjnej sprzedaży ziemi dla Moritomo Gakuen. Zdaniem ministra finansów Asō Tarō alteracja dokumentów dokonana przez biurokratów Ministerstwa Finansów miała na celu dopasowanie ich treści do zeznań Sagawy złożonych w lutym ubiegłego roku.

10 marca: rozmowy z Koreą Północną bez udziału Japonii. Pomimo zapewnień dotyczących kontynuacji maksymalnego nacisku na Koreę Północną prezydent Donald Trump w rozmowie telefonicznej powiadomił premiera Abe Shinzō o przygotowaniach do rozpoczęcia rozmów z reżimem w Pjongjangu. Informacja o planowanym spotkaniu z Kim Jong Unem była zaskoczeniem dla japońskiego ministerstwa spraw zagranicznych. Część biurokratów jest zaskoczona tym, że Stany Zjednoczone nie poinformowały Japonii o planowanym rozpoczęciu dialogu. Premier Abe domaga się podjęcia konkretnych działań, takich jak przeprowadzenie inspekcji Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej w Korei Północnej przed złagodzeniem nacisku. Rząd w Tokio obawia się również odsunięcia od stołu negocjacyjnego.

10 marca: śmierć jednego z biurokratów zaangażowanych w aferę Moritomo. Policja w Kobe znalazła list pożegnalny w mieszkaniu biurokraty z ministerstwa finansów, którego ciało zostało znalezione kilka dni wcześniej.

Urzędnik był pracownikiem departamentu odpowiedzialnego za sprzedaż gruntów dla Moritomo Gakuen. Funkcjonariusze podejrzewają popełnienie samobójstwa. Stopień zaangażowania urzędnika w transakcję Moritomo Gakuen oraz oficjalna przyczyna samobójstwa pozostają nieznane.

11 marca: siódma rocznica katastrofy w pref. Fulushima. Premier, przedstawiciele japońskiego rządu oraz rodziny cesarskiej wzięli udział w ceremonii z okazji siódmej rocznicy trzęsienia ziemi i tsunami, które doprowadziły do największej w historii Japonii katastrofy nuklearnej. Proces odbudowy zniszczonych terenów nadal nie został zakończony. W wyniku katastrofy wiele lokalnych miast opustoszało.

14 marca: premier Abe zaprzecza oskarżeniom o udział w manipulację dokumentami Moritomo. Japoński premier musiał ponownie zaprzeczyć oskarżeniom o zaangażowanie w proces zmiany treści dokumentów ministerstwa finansów związanych ze sprzedażą ziemi szkole Moritomo. Premier oświadczył, że nigdy nie wydał poleceń dotyczących wprowadzenia zmian w dokumentach i ponownie przeprosił za nieadekwatne działanie rządu w związku z wyjaśnieniem skandalu. Szef japońskiego rządu zaprzeczył również jakiegokolwiek zaangażowania Biura Gabinetu Premiera oraz jego żony Akie w transakcję Moritomo.

19 marca: znaczny spadek poparcia dla gabinetu Abe Shinzō. Wyniki badania opinii publicznej przeprowadzonego przez Mainichi Shimbun w dniach 17 i 18 marca ujawniły widoczny spadek poparcia dla obecnego gabinetu w związku z ujawnieniem manipulacji dokumentacją sprawy Moritomo Gakuen. 47% ankietowanych nie popiera obecnego gabinetu. Poparcie dla rządu spadło do 33% (12% mniej niż w poprzednich badaniach). 68% ankietowanych uważa, że premier Abe Shinzō ponosi odpowiedzialność za alterację dokumentów przez biurokratów z Ministerstwa Finansów. 76% ankietowanych nie jest usatysfakcjonowana z wyjaśnień jakie minister finansów Asō Tarō złożył w związku z wykryciem procederu manipulacji dokumentami. 54% badanych uważa, że minister powinien podać się do dymisji.

24 marca: były szef Moritomo Gakuen twierdzi, że żona premiera Abe była zaangażowana w podejrzaną transakcję. Przebywający w areszcie Kagoike Yasunori podczas przesłuchania przez przedstawicieli partii opozycyjnych stwierdził, że Abe Akie była zaangażowana w proces sprzedaży ziemi dla instytucji edukacyjnej Moritomo. Premier Abe stanowczo zaprzecza tym informacjom. Zeznania Kagoike to dodatkowe paliwo dla partii opozycyjnych, które domagają się dymisji premiera Abe w związku z podejrzeniem o udział jego lub jego żony w skandalu. Partie opozycyjne chcą za wszelką cenę doprowadzić do przesłuchania Akie Abe przed parlamentem na co premier nie chce pozwolić.

25 marca: premier Abe odwiedzi Rosję w maju. Wicepremier Rosji, Olga Gódić oraz minister rozwoju gospodarczego Maxim Oreshkin spotkali się w Osace z japońskim ministrem gospodarki Seko Hiroshige w celu przyspieszenia rozmów dotyczących współpracy gospodarczej. W roku 2017 Japonia zobowiązała się przekazać Rosji pomoc gospodarczą w sektorach takich jak: opieka zdrowotnej, energetyka oraz promocja przemysłu, której celem ma być rozwój regionów syberyjskich. Japonia i Rosja będą również współpracować w zakresie wymiany personelu oraz rozwoju technologii informacyjnych.

26 marca: rewizja konstytucji pozostaje głównym celem administracji premiera Abe. Podczas corocznej konwencji Partii Liberalno-Demokratycznej premier Abe podkreślił, że głównym celem jego administracji jest rewizja konstytucji. Premier nawołuje do umieszczenia dodatkowych zapisów w artykule 9., które uregulowałyby status japońskich Sił Samoobrony. W planie na rok 2018 znalazły się działania mające wyciągnąć gospodarkę z deflacji, szeroko zakrojona polityka historyczna oraz dążenia do uregulowania sporów terytorialnych. Premier Abe będzie również zabiegał o włączenie wątku Japończyków uprowadzonych przez Koreę Północną do negocjacji Stanów Zjednoczonych i Korei Południowej z reżimem Kim Dzong Una. Podczas konwencji nie zabrakło również przeprosin i serii komentarzy dotyczących skandalu Moritomo Gakuen.

30 marca: Abe planuje spotkanie z Donaldem Trumpem. Premier Japonii w kwietniu spotka się z prezydentem Donaldem Trumpem w celu konsultacji dotyczących dalszych relacji z Koreą Północną. Szef japońskiego rządu nadal opowiada się za polityką maksymalnego nacisku na reżim w Pjongjangu, podczas gdy administracja Stanów Zjednoczonych przygotowuje się do rozpoczęcia rozmów z Kim Dzong Unem. Premier Abe ma również zabiegać o włączenie kwestii japońskich obywateli uprowadzonych przez wywiad północnokoreański kilkadziesiąt lat wcześniej.

II. JAPONIA I EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA

2 marca: Ambasador Jacek Izydorzyc z wizytą w mieście Fukushima. 27 lutego Ambasador RP spotkał się z burmistrzem miasta Fukushima, Kohatą Hiroshim oraz gubernatorem prefektury Uchiborim Masao. Celem wizyty ma być nawiązanie współpracy gospodarczo-kulturalnej oraz podpisanie porozumień z polskimi partnerami na szczeblu regionalnym. Polska ambasada podkreśla zainteresowanie procesem odbudowy terenów zniszczonych w wyniku tsunami i trzęsienia ziemi siedem lat temu.

5 marca: wiceminister Michał Kurtyka z wizytą w Japonii. Z okazji IX edycji największych na świecie targów sektora bateryjnego: International Rechargeable Battery Expo polska delegacja odbyła szereg rozmów z przedstawicielami firm

z sektorów baterijnym, elektromobilności oraz technologii wodorowych. W delegacji uczestniczyli przedstawiciele polskich spółek skarbu państwa. Jednym z najważniejszych tematów rozmów były możliwości rozwoju technologii związanych z magazynowaniem i wykorzystaniem wodoru w sektorze energetycznym. Podsekretarz stanu w Ministerstwie Energii Michał Kurtyka, odwiedził m.in. fabrykę produkującą ogniwa do baterii litowo-jonowych. Podczas wizyty poruszono również działalność polskich ośrodków naukowych zajmujących się badaniami z zakresu konwersji energii i elektrochemii stosowanej. Resort energii będzie wspierał projekt budowy fabryki akumulatorów litowo-jonowych w Polsce.

13 marca: kolejny polsko-japoński projekt energetyczny.

Minister energii Krzysztof Tchórzewski ogłosił rozpoczęcie projektu budowy elektrowni wykorzystującej technologię zgazowania węgla. Elektrownia ma zostać uruchomiona przy kopalni węgla w Bogdance. Jest to pilotażowy projekt wykorzystujący japońskie rozwiązania z zakresu zgazowania węgla w obiegu zamkniętym IGCC (Integrated Gasification Combined Cycle). Technologia ta pozwala na efektywniejszą produkcję energii ze spalania węgla przy jednoczesnym zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych. Japonia jest jednym z głównych eksporterów podobnych rozwiązań technologicznych na świecie.

16 marca: japońskie firmy coraz bardziej zainteresowane czeskimi dostawami. Japońska Organizacja Handlu Zagranicznego (JETRO) we współpracy z grupą CzechInvest zorganizowała w Pradze spotkanie czeskich dostawców z japońskimi przedsiębiorstwami produkcyjnymi. Japońskie firmy takie jak DENSO Manufacturing Czech, Panasonic AVC Networks Czech oraz Furukawa Electric Autoparts Central Europe przedstawiły gamę swoich produktów dla blisko trzydziestu czeskich firm, poszukując potencjalnych dostawców komponentów, materiałów i rozwiązań technologicznych w sektorach samochodowym, elektronicznym oraz mechanicznym.

23 marca: Japonia nie uznaje rosyjskich wyborów na Krymie. W oświadczeniu wydanym przez ambasadę Japonii na Ukrainie można przeczytać, że Japonia popiera integralność terytorialną i suwerenność Ukrainy i nie uznaje rosyjskich wyborów prezydenckich przeprowadzonych na okupowanym terytorium Krymu. Rząd Japonii nie akceptuje przypadków zmiany obecnej sytuacji terytorialnej przy pomocy siły.

28-29 marca: prezentacja czeskich firm podczas Slush Tokyo 2018. Cztery czeskie startupy przygotowują się do udziału w kolejnej edycji konferencji technologicznej Slush Tokyo. Firmy mają zaprezentować rozwiązania technologiczne takie jak: smart asystent dla motocyklistów (NaviRider) aplikacja pomagająca osobą starszym w dostępie online (Oscar Senior), produkt integrujący pasażerów podczas długich lotów (The Skychatters) oraz rozwiązanie pozwalające na łatwą

produkcję wideoklipów (60SCNDS). Czeskiej delegacji będą towarzyszyć przedstawiciele grupy CzechInvest oraz rządowej agencji rozwoju biznesu i inwestycji, wspierające rozwój startupów. Przedstawiciele czeskich firm wezmą także udział w szeregu spotkań i szkoleń mających na celu zaznajomienie ich z charakterystycznymi cechami i oczekiwaniami japońskich odbiorców.

28 marca: firma **Zoltek rozbudowuje nową fabrykę na Węgrzech**. Firma Zoltek, należąca do japońskiej grupy Toray podjęła decyzję o rozbudowie fabryki włókna węglowego w Czechach, które ma zostać wykorzystane głównie w rozwijającym się sektorze energetyki wiatrowej. Wartość inwestycji wyniesie około 100 milionów Euro. Zdolności produkcyjne fabryki mają zostać zwiększone o ok. 50%.

III. SYTUACJA GOSPODARCZA

6 marca: konsorcjum japońskich firm będzie rozwijać sieć stacji wodorowych. Firmy Toyota, Nissan, Honda, JXTG Nippon Oil & Energy Corporation, Idemitsu Kosan Co, Iwatani Corporation, Tokyo Gas Co, Toho Gas Co, Air Liquide Japan, Toyota Tsusho Corporation przy wsparciu ze strony Japońskiego Banku Rozwoju rozpoczęły działania zmierzające do budowy sieci stacji wodorowych dla pojazdów hybrydowych zasilanych ogniwami wodorowymi. W efekcie projektu, który ma zostać ukończony po 10 latach ma powstać pierwsza na świecie tak gęsta sieć zaopatrująca pojazdy w wodór. Do roku 2021 w Japonii zostanie wybudowanych 80 stacji wodorowych.

8 marca: Japonia nakłada kary na giełdy kryptowalut. Władze centralne ukarały część platform wymiany walut internetowych po stwierdzeniu kradzieży walut o łącznej wartości 530 milionów USD. Dwie popularne platformy FSHO oraz Bit Station zostały zmuszone do zawieszenia działalności na miesiąc, po stwierdzeniu rażących uchybień w procedurach bezpieczeństwa oraz braku odpowiedniego przeszkolenia pracowników. Działania zmierzające do uregulowania wymiany kryptowalut mają na celu głównie poprawę bezpieczeństwa transakcji.

14 marca: Kolejne reaktory jądrowe wznawiają pracę. Firma Kansai Electric uruchomiła kolejny reaktor w elektrowni Oi, leżącej u wybrzeży Morza Japońskiego. Po raz pierwszy od wstrzymania pracy reaktorów w roku 2011 udało się uruchomić kilka reaktorów działających w bliskim sąsiedztwie. Wcześniej uruchomiono reaktory w znajdującej się w pobliżu elektrowni Takahama. Region Kansai, jest jednym z najbardziej uzależnionych od energii nuklearnej.

22 marca: UE nakłada kary finansowe na osiem japońskich firm. Komisja Europejska nałożyła grzywny o łącznej wysokości 254 milionów Euro na osiem firm oskarżonych o stworzenie kartelu w sektorze produkcji i sprzedaży konden-

satorów. Ukarane firmy to: Nippon Chemi-Con Corp, Hitachi Chemical Co., Nichicon Corp., Rubycon Corp., Elna Co., Tokin Corp. oraz Matsuo Electric Co. Firma Sanyo Electric, wchodząca w skład korporacji Panasonic nie została ukarana, ponieważ jako pierwsza poinformowała komisję o zмовie cenowej. Kondensatory służące do krótkotrwałego przechowywania energii są wykorzystywane w większości produktów elektronicznych.

23 marca: oficjalny akt oskarżenia w sprawie ustawiania przetargu Maglev.

Prokuratura Tokio postawiła zarzuty czterem największym firmom budowlanym w Japonii (Taisei, Kajima, Obayashi i Shimizu), które zostały oskarżone o ustawianie przetargów na wykonanie super szybkiej kolei Maglev o łącznej wartości 80 miliardów USD. Dwóch dyrektorów wykonawczych z firm Taisei i Kajima zostało aresztowanych. [Ministerstwo infrastruktury rozważa](#) również wykluczenie korporacji zaangażowanych w skandal z listy wykonawców dopuszczonych do realizacji projektów infrastrukturalnych. Sytuacja jest niezwykle problematyczna dla japońskiego rządu i władz Tokio, ponieważ oskarżone firmy są jednymi z najważniejszych wykonawców projektów budowlanych w ramach organizacji Igrzysk Olimpijskich 2020. Nowe połączenie magnetyczne pomiędzy Tokio a Osaką, które ma skrócić czas podróży pomiędzy miastami do 40 min. (obecnie 100min.) zostanie uruchomione w roku 2027.

27 marca: Ministerstwo Gospodarki zapowiada powrót energetyki jądrowej.

Ministerstwo Gospodarki Handlu i Przemysłu zatwierdziło konkluzje komisji eksperckiej, która wzywa do zwiększenia udziału energetyki jądrowej w japońskim koszyku energetycznym do 20-22% do roku 2030. Zalecenia dotyczące przyszłego koszyka energetycznego obejmują również plany zwiększenia produkcji ze źródeł odnawialnych do 22-24% oraz udziału LNG do 27%. Rekomendacje są częścią przygotowań do rewizji podstawowego planu energetycznego.

KOMENTARZ

1. Gabinet premiera Abe Shinzo będzie musiał poradzić sobie z szeregiem nie-sprzyjających zmian międzynarodowych. Pomimo stosunkowo dobrych relacji z prezydentem Donaldem Trumpem, zapowiedź nałożenia ceł na stal i aluminium, które mają objąć również japońskie przedsiębiorstwa doprowadziła do wzrostu napięcia w relacjach handlowych. Prezydent Trump ponownie zapowiedział podjęcie działań zmierzających do korekty deficytu w handlu z Japonią, co wywołało wzburzenie japońskich kręgów biznesowych. Na tym etapie nie można stwierdzić czy japońskim przedsiębiorcom uda się wywalczyć decyzję o zwolnieniu z ceł. Wiele zależeć będzie od efektów nadchodzącej wizyty premiera Abe w Waszyngtonie.

2. Podjęcie decyzji o rozpoczęciu rozmów z Koreą Północną bez poinformowania japońskiego MSZ w znaczącym stopniu podważyło zaufanie japońskiego rządu do najważniejszego sojusznika. O ile zapowiedź zmniejszenia napięcia w regionie powinna zostać przyjęta pozytywnie przez większość japońskiego społeczeństwa, spadek zagrożenia w regionie nie sprzyja notowaniom premiera Abe Shinzō z kilku powodów.

Po pierwsze rysujący się proces budowania dialogu z Pjongjangiem wskazuje na możliwość odsunięcia Japonii od stołu negocjacyjnego, co byłoby dla obecnego rządu porażką wizerunkową. Historyczna wizyta Kim Dzong Una w Chinach, zaplanowane na kwiecień spotkanie z prezydentem Korei Południowej a później z prezydentem Donaldem Trumpem może wskazywać na to, że dialog dotyczący półwyspu koreańskiego będzie miał charakter spotkań dwustronnych. Podobne rozwiązanie wydaje się być zrozumiałe z uwagi na nieefektywność poprzedniego formatu rozmów sześciostronnych, podczas których Tokio często hamowało postęp negocjacji. Ponadto antagonistyczna retoryka premiera Abe w stosunku do działań Korei Północnej mogą odstraszyć pozostałych partnerów od prób silniejszego zaangażowania Japonii w proces negocjacji.

Kolejne zagrożenie jest efektem dotychczasowej retoryki japońskiego rządu opartej na wykorzystywaniu stanu zagrożenia ze strony Korei Północnej. Szereg flagowych zmian w japońskiej strategii bezpieczeństwa, rekordowy wzrost wydatków obronnych, zakup wyposażenia wojskowego od Stanów Zjednoczonych oraz potrzeba rewizji japońskiej konstytucji były w dużym stopniu uzasadniane nieprzewidywalnym zachowaniem reżimu Kim Dzong Una. Jeżeli dialog dotyczący bezpieczeństwa na półwyspie koreańskim doprowadzi do złagodzenia napięcia wyżej wymienione kierunki polityczne oraz dotychczasowa polityka premiera Abe nie uzyskają tak szerokiego poparcia społecznego.

3. Niekorzystnym zmianom na arenie międzynarodowej towarzyszy również pogłębiający się kryzys wewnętrzny. Po ujawnieniu manipulacji dokumentami przez ministerstwo finansów skandal Morimoto wymknął się z pod kontroli. Tłumacze-

nia oferowane przez ministra Asō Tarō nie tylko nie doprowadziły do złagodzenia napięcia, lecz wywołały jeszcze silniejszą falę krytyki ze strony opozycji, mediów a nawet członków partii rządzącej. Ministerstwo finansów oraz będzie najprawdopodobniej próbowało skierować niezadowolenie społeczne w kierunku byłego szefa Narodowej Agencji Podatkowej Sagawy Nobuhisy, który odmówił podania kluczowych wyjaśnień podczas przesłuchania w japońskim parlamencie. Premier Abe i członkowie rządu muszą radzić sobie z efektami silnego spadku poparcia. Na tym etapie nie można jednoznacznie stwierdzić czy skandal Moritomo doprowadzi do wykołajenia rządu.

OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

